

Josep M. PUIGDOMÈNECH I ARMENGOD

Investigador del Center for Maaori Studies and Research
University of Waikato, Hamilton, Nova Zelanda

Jaume MUNICH I GASA

Professor de dret internacional públic de la Universitat Autònoma
de Barcelona

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

Sumari

1. Introducció
2. Elements definidors de la identitat del poble maori
3. Impacte de la colonització en el poble maori
 - 3.1. El Tractat de Waitangi de 1840
 - 3.2. La incorporació del Tractat de Waitangi a la legislació neozelandesa
4. L'evolució de la llengua maori
 - 4.1. Els orígens de la llengua maori
 - 4.2. L'eliminació de l'ensenyament del maori a l'escola
5. La situació actual de la llengua maori
 - 5.1. L'anomia en la població maori
 - 5.2. El reconeixement del maori com a llengua oficial
 - 5.3. La política lingüística a Nova Zelanda
6. Bibliografia
7. Annexos

1. INTRODUCCIÓ

Malgrat que el món ara és més globalitzat i interdependent, no s'està assistint a la fi de les cultures sinó a un procés creixent d'irrellevància de les ideologies. Probablement, les causes profundes dels conflictes del futur ja no seran ideològiques, sinó que passaran a ser de caràcter cultural o de civilització (religió, llengua, folklore, etc.),¹ és a dir, entre els valors

1. Vid. HUNTINGTON, S. P., *El choque de civilizaciones y la reconfiguración del orden mundial*, Barcelona: Paidós, 1997, i KYMLINCKA, W., *Ciudadanía multicultural*, Barcelona: UOC-Proa, 1999.

de la cultura dominant i els valors de les altres cultures. En conseqüència, els conflictes s'esdevindran entre les cultures, dins de les famílies, etc., i, en el cas pitjor, fins i tot comportaran línies de fractura entre les civilitzacions que poden representar obstacles greus per al desenvolupament dels «valors democràtics», tal com els conceben els estats occidentals. Per tant, el marc curiós de la globalització intensifica un tipus de conflicte: la imposició o l'hegemonia d'un model cultural sobre un altre. El xoc de cultures es presenta així, segons els experts en conflictes bèl·lics, com l'escenari plausible enfront d'un diàleg entre cultures hipotètic i més que difícil. Davant d'aquest fet, conèixer altres cultures resulta el més adient per tal de cercar les solucions dels conflictes culturals actuals i potencials.

Entre els molts pobles que desenvolupen una cultura en aquest món, trobem els maoris, un poble indígena situat als antípodes de Catalunya, concretament a Aotearoa,² arxipèlag conegut avui dia amb el nom de Nova Zelanda. D'acord amb la Convenció número 169 de l'Organització Internacional del Treball (OIT), el terme *indígena* significa que aquests pobles tenien una àrea concreta on desenvolupaven la seva activitat, tant cultural com comercial, molt abans de l'establiment de l'estat actual o de les dominacions colonials. A més, la mateixa convenció atorga en exclusiva a aquests pobles el dret de definir-se i determinar-se com a col·lectiu indígena.

El maori és un individu de raça polinèsia que habita, principalment, a l'illa del nord de Nova Zelanda. El mot *maori* significa «clar, fresc o natural, com l'aigua fresca de primavera» (*waimaori*).³ El poble maori va lluitar durament contra els blancs invasors, primer contra els francesos i després contra els anglesos (1860-1871).⁴ Tal com es mostra al quadre 1, actualment és integrat per uns 550.000 individus, no gaire barrejats amb els blancs o *pakehas*.⁵ Segons les dades que Sorrenson proposa s'estima que

2. *Aotearoa* significa en la llengua maori «el gran núvol blanc», però en general vol dir «Nova Zelanda», estat que forma part del continent d'Oceania, situat a uns 1.750 km al sud-est d'Austràlia, amb una extensió de 270.534 km² i una població d'uns 3,5 milions d'habitants. És tracta d'un arxipèlag format per dues illes principals, la del Nord i la del Sud, i també per les illes Stewart i Chathan i diversos illots. La capital és Wellington, que està situada a l'illa del Nord i té una població d'uns 700.000 habitants. A la mateixa illa hi ha Auckland, la capital econòmica, amb una població d'uns 900.000 habitants.

3. Cfr. WILLIAMS, H. W., *Dictionary of the Maori Language*, Wellington: Government Printer, 1971.

4. Vid. ORANGE, C., *The Treaty of Waitangi*, Wellington: Allen & Unwin, 1988.

5. *Pakeha* és la denominació que els maoris donen a l'home blanc; tanmateix, els neozelandesos prefereixen que els anomenin *Kiwis*.

durant els primers contactes estables, al començament del segle XIX, la població maori comptava entre 150.000 i 200.000 individus.⁶

Quadre 1. CANVIS EN LA POBLACIÓ MAORI, 1858-1996

Census Date	NZ Māori-Only Ethnicity ⁽²⁾			Mixed NZ Māori Ethnicity ⁽³⁾			NZ Māori Ethnicity		
	Population	Intercensal Increase/ Decrease (-)		Population	Intercensal Increase/ Decrease (-)		Population	Intercensal Increase/ Decrease (-)	
		Number	Percent		Number	Percent		Number	Percent
Friday 24 December 1858	56.049	-	-
Monday 16 December 1861	-	-	-
Thursday 1 December 1864	-	-	-
Thursday 19 December 1867	-	-	-
Monday 27 February 1871	-	-	-
Sunday 1 March 1874	47.330	-	-
Sunday 3 March 1878	45.542	-1.788	-3,78	-	-
Sunday 3 April 1881	46.141	599	1,32	-	-
Sunday 28 March 1886	43.927	-2.214	-4,80	-	-
Sunday 5 April 1891	44.177	250	0,57	-	-
Sunday 12 April 1896	42.113	-2.064	-4,67	-	-
Sunday 31 March 1901	45.549	3.436	8,16	-	-
Sunday 29 April 1906	50.309	4.760	10,45	-	-
Sunday 2 April 1911	52.723	2.414	4,80	-	-
Sunday 15 October 1916	52.997	274	0,52	-	-
Sunday 17 April 1921	56.987	3.990	7,53	-	-
Tuesday 20 April 1926	63.670	6.683	11,73	6.110	69.780
Tuesday 24 March 1936	82.326	18.656	29,30	11.727	5.617	91,93	94.053	24.273	34,79
Tuesday 25 September 1945	98.744	16.418	19,94	16.902	5.175	44,13	115.646	21.593	22,96
Tuesday 17 April 1951	115.302	16.558	16,77	18.795	1.893	11,20	134.097	18.451	15,95
Tuesday 17 April 1956	135.556	20.254	17,57	26.703	7.908	42,08	162.259	28.162	21,00
Tuesday 18 April 1961	164.473	28.917	21,33	36.696	9.983	37,39	201.159	38.900	23,97
Tuesday 22 March 1966	197.189	32.716	19,89	52.047	15.361	41,87	249.236	48.077	23,90
Tuesday 23 March 1971	223.199	26.010	13,19	66.688	14.641	28,13	289.887	40.651	16,31
Tuesday 23 March 1976	264.136	40.937	18,34	92.437	25.749	38,61	356.573	66.686	23,00
Tuesday 24 March 1981	273.798	9.662	3,66	111.426	18.989	20,54	385.224	28.651	8,04
Tuesday 4 March 1986	295.659	21.861	7,98	109.650	-1.776	-1,59	405.309	20.085	5,21
Tuesday 5 March 1991	323.998	28.339	9,59	111.621	1.971	1,80	435.619	30.310	7,48
Tuesday 5 March 1996	273.693	-50.305	-15,53	250.338	138.717	124,28	524.031	88.412	20,30

(1) Excludes people in New Zealand Armed Forces and Diplomatic missions overseas but includes overseas visitors in New Zealand on census night.

(2) People who indicated that they identified with Māori-only ethnicity (prior to 1991 this refers to "Māori ethnic origin", and up to 1976 referred to people "of the Māori race of New Zealand").

(3) People who identified with Māori ethnicity and at least one other ethnicity. Multiple ethnicity has been collected only since 1926.

Font: Statistics New Zealand, <<http://www.stats.govt.nz>>

6. SORRENSON, M. P. K., «The Politics of Land», a: POCKOCK, J. G. A., *The Maori and New Zealand Politics*, Auckland, 1965.

L'interès d'aquest treball és posar en relleu que el contacte entre cultures provoca grans i greus conflictes. Una manifestació força evident d'aquests conflictes és exemplificada pel tracte que reben les llengües de les cultures perdedores.

2. ELEMENTS DEFINIDORS DE LA IDENTITAT DEL POBLE MAORI

En primer lloc cal fer esment de la bandera, si bé encara no es pot dir que sigui la de tots els maoris. Fou presentada a les festes del 6 de febrer de 1981 (aniversari del Tractat de Waitangi) i és la que figura a continuació:



El color negre (franja superior) representa *Te Korekore* («la possibilitat de ser una potència»), el blanc (franja mitgera) significa *Te Ao Marama* («la llum, la puresa, l'harmonia i la saviesa») i el vermell (franja inferior que apareix tramada en el text per raons tècniques d'impressió) vol dir *Te Whei Ao* («la fecunditat de la dona i la terra»). Finalment, la forma corba expressa *Te Koru* («la renovació i l'esperança en el futur»).

Pel que fa a la religió, el poble maori creia en diversos déus, els més importants dels quals eren *Tanemahuta*, guardià dels boscs, els arbres i els ocells, i *Tangaroa*, senyor de les mars, protector de la mar i els peixos. Actualment, però, tot el poble maori està fortament cristianitzat.

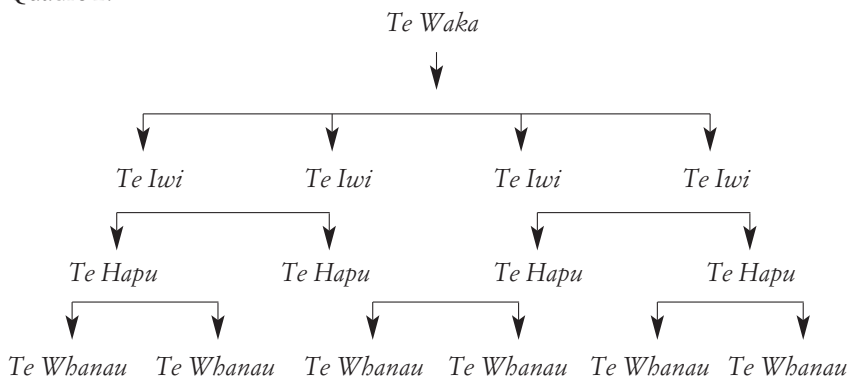
Com totes les cultures, els maoris disposen de les tècniques adequades per aconseguir l'aliment. Així el poble maori coneix l'agricultura, que consisteix bàsicament en el conreu de patates dolces, fruites dels arbres i diverses plantes hortícoles. Malgrat això, la base de la seva alimentació era la caça i la pesca. També té una manera especial de preparar els menjars; per exemple, el peix acabat de pescar el dipositen en un forat i el tapen amb branques i fulles fins que es podreix, i llavors se'l mengen.

Cal destacar que tant l'ornamentació personal com la de la llar estan treballades predominantment amb fusta, jade i dents de diferents animals. També mereixen una menció especial els tatuatges que mostren els individus, característics a tota la zona de la Polinèsia, i que indiquen l'escala social i el llinatge de cada persona.

Una altra característica dels maoris és la seva organització en tribus, que palesa que el viatge amb canoes a Aotearoa condiciona, i fins i tot determina, l'organització tribal, atès que el llinatge i la jerarquia s'instauren dins de la canoa. De fet, la canoa és tant una arma de guerra com una eina de treball.

Així, la societat maori tradicional presenta una estructura sociopolítica piramidal de quatre estrats, d'acord amb les seves finalitats i composició. Els estrats principals són: *Waka*, *Iwi*, *Hapu* i *Whanau*, tots ells amb una història comuna (v. quadre 2). Cal ressenyar que la quantitat dels subgrups varia segons la *Waka*, és a dir, n'hi pot haver tres, quatre o més *Iwi*, com també quatre o més *Hapu*, etc.

Quadre 2.



Al primer nivell de l'estructura organitzativa de la societat maori hi ha el *Whanau*. Aquest coincideix molt amb el que nosaltres entenem per nucli familiar, és a dir, avis, pares i fills, que conviuen junts per cuinar, menjar i dormir. Quan el més vell de la casa té un estatus rellevant és anomenat *Kaumatuia* i representa tant la família o *Whanau* com el seu *Hapu*, en les deliberacions de l'*Iwi* i de l'*Hapu*.

Damunt dels *Whanau* hi ha els diferents *Hapu*, formats per una agrupació d'individus que formaven un nucli o població, els quals desenvolupaven les seves activitats en una zona concreta. Bàsicament, consistien en agrupacions de famílies d'entre 200 i 300 individus, en conjunt. Cada nucli tenia assignades unes zones de caça i de pesca. També organitzaven la construcció dels seus habitatges i dels estris per a l'elaboració dels seus fa-

mosos gravats en fusta, amb què guarnien les llindes de les cases, a més de les canoes i altres objectes ornamentals i tèxtils.

L'*Hapu* estava regit per un *Rangatina*, que descendia de la línia directa d'un *Ariki* (líder o cap d'un *Iwi*). A l'*Hapu* tenia la seu el *Marae*, que en un primer moment era una construcció per guardar els diferents recursos materials (estris, aliments, etc.) de l'*Hapu*. Més tard, el *Marae* va assumir una de les funcions principals del *Whare Runanga* (construcció destinada inicialment a reunions polítiques, tasques d'ensenyament, activitats de lleure, etc.), la de casa de l'assemblea, que servia per portar a terme les discussions de la tribu i, fins i tot, les reunions de l'*Iwi*, en els *Hapus* de més pes.

Cal assenyalar que les funcions docents, que antigament es desenvolupaven al *Whare Runanga*, avui dia es duen a terme al *Whare Wananga*. Així, actualment aquesta denominació és emprada per designar els estudis terciaris a les universitats de Nova Zelanda, que consisteixen en una formació professional de tercer grau que possibilita la sortida al món laboral d'una gran part dels estudiants maoris (cal indicar que les classes es fan predominantment en anglès).

Després hi ha l'*Iwi*, formació sociopolítica que representa l'organització genuïna i que té la representació tant militar com econòmica de les diferents tribus. L'*Iwi* és format per un *Ariki*, cap principal de l'*Iwi*, a més dels *Rangatina* i d'un nombre variable de *Kaumatua*. És el grup que estableix les relacions tant internes com externes dels diferents nuclis de població que componen aquesta associació. Així, per exemple, decideix sobre les zones de pesca i de caça assignades als diferents *Hapu*.

Finalment, a l'últim estrat de la piràmide hi ha la *Waka*, que de fet és una organització social constituïda per les tripulacions de les canoes procedents de la Polinèsia que van aconseguir arribar a les costes d'Aotearoa (cada grup de canoes aglutinava una *Waka*). Més concretament, cal dir que la *Waka* és formada per una agrupació de tribus que es manté tant en temps de pau com de guerra. La consolidació de la *Waka* també comporta pactes de matrimoni entre els seus components, tenint en compte el rang. No obstant això, la *Waka* no mostra un comportament de cohesió de les diferents tribus que la integren. Les històries, mitjançant contes o cançons, esmenten les diverses *Waka*, com *Tainui*, *Te Arawa*, *Mataatua*, *Kurahaupo*, *Takitimu*, *Aotea* i *Tokomaru*, però actualment n'hi ha més, com la *Nga Toki Mata Whaorua* o l'*Horouta*, entre d'altres.⁷

Dins d'aquesta estructura sociopolítica, hi ha un personatge d'im-

7. Vid. MOKO MEAD, S., *Landmarks, Bridges, and Visions*, Wellington: Victoria University Press, 1997.

portància cabdal: el *Tabunga*. Aquest individu és un especialista en les diferents activitats de l'*Hapu*, com poden ser la pesca, la caça o el conreu. Per a això, necessita un molt bon entrenament, la qual cosa el fa imprescindible per a la presa de decisions a l'*Hapu*. Aquest caràcter d'expert en gran manera l'ha fet també portador dels coneixements religiosos i, per aquest fet, se'l pot confondre amb un líder espiritual, però no ho és.

Encara que s'observa una preeminència en les activitats de la tribu per part de l'home, la consideració d'home o dona no és important. En efecte, avui dia podem trobar que en les reunions del *Marae*, lloc on es resolen totes les qüestions de l'*Hapu* i de l'*Iwi*, la dona hi té la mateixa consideració que l'home; a més, actualment la titularitat dels béns tant pot ser únicament de la dona com de l'home (antigament els béns eren de caràcter comunal i eren administrats pel consell de l'*Hapu*). Les línies successores van de pares a fills i de més gran a més petit, i el qui neix primer és el *Matamua*.

3. IMPACTE DE LA COLONITZACIÓ EN EL POBLE MAORI

El primer contacte d'occident amb el poble maori fou degut a l'holandès Abel Tasman, que l'any 1642 va descobrir l'arxipèlag i li donà el nom actual. Amb tot, no va ser fins al 1769 que l'anglès James Cook en prengué «possessió» en nom del rei Jordi III; tanmateix, les illes no foren colonitzades a causa de l'hostilitat dels maoris. La primera trobada violenta va ser amb els francesos el 1772, en la qual 250 maoris moriren assassinats. A partir d'aquest esdeveniment, els anglesos van tenir l'oportunitat de fer valer els seus serveis oferint-los protecció.

Al principi del segle XIX, Nova Zelanda esdevingué una base pesquera de baleners i s'establiren alguns llaços comercials amb la metròpoli britànica. Junt amb els pescadors, hi anaren arribant caçadors, expresidiaris, aventurers i traficants britànics, francesos i nord-americans; aquests darrers eren exiliats de la colònia britànica americana. La indústria balenera originà alguns nuclis habitats cap al 1830, sense cap ordre ni cap pla establert, ni cap autoritat constituïda fins que l'any 1833 fou nomenat el primer comissari britànic.

Tal com hem descrit anteriorment, la vida dels maori quan arribaren els anglesos i els francesos estava ben estructurada, i disposaven de clares i precises normes i institucions de dret. A més, cal remarcar el reconeixement exprés que va fer el Parlament britànic de la condició de nació del poble maori, tal com es pot llegir a la Declaració d'independència signada el 28 d'octubre de 1835 (v. annex I).

Tanmateix, els diversos intents d'annexió francesos van provocar la pressió, des d' Austràlia, d'Edward G. Wakefield, de la New Zealand Company, la qual cosa va dur els britànics a incorporar Nova Zelanda a Austràlia el 1839.⁸ Així doncs, la Declaració d'independència signada el 1835 no va servir de res.

Tot això dóna lloc a permetre la constitució d'un estat, per a uns, i d'una colònia, per a d'altres. D'aquesta manera, un estat podrà donar tractament d'estat a un altre o negar-li aquesta condició. Recordem que el dret internacional en aquella època el configuren bàsicament els estats europeus, i aquests elaboren els mecanismes i instruments que seran aplicats a la resta dels pobles. Tampoc no hem d'oblidar que les potències europees eren les úniques legitimades per concedir la condició d'estat, sense tenir en compte l'opinió dels indígenes.⁹

Igualment, cal esmentar que els maoris van ser víctimes d'una forta criminalitat, tal com posen de manifest els escrits, descoberts recentment, d'un missioner que comenta la conversa amb dos oficials britànics. Relata que aquests oficials li van explicar com havien emmetzinat un riu aigües amunt per tal d'enverinar amb arsènic una tribu que es proveïa d'aigua del riu, i que arran d'aquest fet va morir tota la tribu.¹⁰

3.1. *El Tractat de Waitangi de 1840*

El procés de colonització d'Aotearoa per part dels britànics va començar, doncs, amb el reconeixement de la nació maori mitjançant la Declaració d'independència de 1835. Posteriorment, els anglesos imposen als maoris la signatura del Tractat de Waitangi, de 6 de febrer de 1840 (v. annex II), pel qual la Confederació de la Unió de les Tribus de Nova Zelanda cedeix *part* de la seva sobirania (segons la versió maori del tractat) o *tota*

8. Vid. ORANGE, *op. cit.*, p. 35.

9. En aquest mateix sentit, resulta ilustratiu el cas de l'Acta general de la Conferència de Berlín, de 26 de febrer de 1885, per afavorir el desenvolupament del comerç i de la civilització en determinades regions de l'Àfrica i assegurar a tots els pobles la lliure navegació pel Congo i el Níger. Com a mostra, el capítol VI fa referència a la «*Declaración relativa a las formalidades esenciales que habrán de llenarse para que se consideren efectivas las nuevas ocupaciones en las costas del continente africano*», formalitats que es basaven en la transacció entre les propostes anglesa i alemanya (la delegació dels Estats Units va demanar que es tingués en compte l'assentiment dels indígenes); *vid.* CORDERO TORRES, J. M., *Textos básicos de África*, vol. 1, Madrid: Instituto de Estudios Políticos, 1962, p. 117.

10. *Cfr.* Sunday, 13 de setembre de 1998, Hamilton, Nova Zelanda.

(segons la versió anglesa) a la reina d'Anglaterra a canvi de protecció. S'ha de dir que *de facto* es va imposar la versió anglesa.¹¹

Si s'analitza una estadística demogràfica, es veu clarament com es margina la població nativa. Les xifres del quadre 3 posen en evidència com l'home blanc imposa amb les seves lleis l'assignació d'escons, amb una atribució desigual segons si es tracta de la població maori o dels *pakehas*.

Als maoris els van concedir només quatre escons a la cambra de representants. Actualment el grup maori té cinc escons al Parlament neozelandès. Aquest grup s'anomena «opció maori», la qual cosa implica que un maori, a l'hora d'anar a votar, es pot apuntar a la condició de l'«opció maori», que li permet votar aquests cinc escons, o bé triar el règim general i participar en la votació de la resta de partits.

Quadre 3. REPRESENTACIÓ MAORI AL PARLAMENT NEOZELANDÈS, 1890-1984¹²

<i>Any</i>	<i>Població maori</i>	<i>Nombre d'escons</i>	<i>Coefficient per escó</i>	<i>Població no maori</i>	<i>Nombre d'escons</i>	<i>Coefficient per escó</i>
1890	41.873	4	10.500	626.658	70	8.952
1908	48.500	4	12.100	960.642	76	12.640
1949	110.032	4	27.500	1.780.228	76	23.424
1969	217.000	4	54.000	2.583.155	80	32.289
1984	289.900	4	72.475	2.956.735	91	32.491
1996	500.000	5	100.000	3.000.000	115	26.087

Com es pot observar, l'explosió demogràfica actua sempre en contra de la minoria, i la democràcia afavoreix injustament qui governa, pel motiu que la majoria estableix les regles del joc. Així doncs, no és una qüestió de dret sinó de força el que determina la posició jurídica dels grups socials que entren en joc. La posició dominant d'un grup li permet imposar les condicions més beneficioses per al seu grup; això sí, mitjançant la llei, naturalment la seva llei.

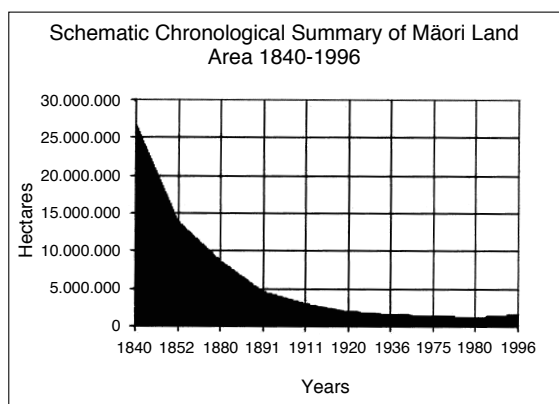
En aquest cas concret, el problema neix quan el poder vol monopolitzar el recursos, i aquests són principalment la terra. Cal no oblidar que els recursos econòmics més importants al segle XIX eren la terra i la mar. Con-

11. Tant la Declaració d'independència de 1835 com el Tractat de Waitangi de 1840 estan redactats en les dues llengües, maori i anglès.

12. Cfr. ROYAL COMMISSION, *Towards a Better Democracy*. Report on the Electoral System, Wellington, desembre de 1986.

vé destacar que la clàusula de preempció¹³ que disposa el Tractat de Waitangi, potser es va fer perquè els anglesos tenien un monopoli sobre la compra de les terres o bé perquè tenien una preferència davant dels francesos, però mai no es pot considerar com una clàusula d'expropiació. El fet cert és que al 1840 el 95% de les terres d'Aotearoa eren «propietat» dels maoris, mentre que al 1996 només en posseeixen el 5%, tal com s'illustra al quadre 4, la qual cosa vol dir que en cent anys els maoris han perdut pràcticament tots els seus recursos. Cal precisar que la major part de la pèrdua de la terra fou després de les *Land Wars* de 1860, que van finalitzar el 1871.

Quadre 4. GRÀFIC CRONOLÒGIC DE LA TERRA QUE ÉS PROPIETAT DELS MAORIS



Font: *Statistics New Zealand*,
<http://www.maoriland.govt.nz/stats/chronsum.htm>.

3.2. La incorporació del Tractat de Waitangi a la legislació neozelandesa

El Tractat de Waitangi, signat el 1840, ha estat objecte de moltes interpretacions al llarg de la seva història, que es poden sintetitzar en tres. Un primer moment, en el cas *R. vs. Symonds*,¹⁴ quan la Supreme Court resol-

13. La regla de la *pre-emption*, que regula el Tractat de Waitangi, és «un dret de compra davant d'una altra persona, i en el dret internacional un bel·ligerant pot comprar perquè no compri l'enemic», segons el *Law Dictionary Mozley & Whiteley's* de 1993.

14. *R. vs. Symonds* (1847), NZPCC, 387 (S. Ct.).

gué que el text del tractat vinculava la Corona (1847). Un segon moment, quan el jutge Bishop el va considerar un text ineficaç, a la sentència del *Bi Parata* de 1877, on interpretava el tractat com un simple paper, *simple nullity* (cal recordar que l'any 1871 els maoris havien perdut la guerra). Finalment, la *Waitangi Tribunal Act* de 1975 atribueix la interpretació del tractat al Waitangi Tribunal i li confereix la potestat d'interpretar-lo segons el seu criteri, tant pel que fa a la lletra com a l'esperit. Així doncs, des de 1975 l'esmentat tractat és la base i el fonament de les relacions entre els *pakehas* i els maoris.

A més, convé destacar que la *Waitangi Tribunal Act* disposa que la interpretació del Tractat de Waitangi es farà ponderant conjuntament les versions anglesa i maori. I, malgrat que el text del tractat no és font en el règim constitucional de Nova Zelanda, una reiterada doctrina del Tribunal de Waitangi assenyala que és vinculant per a totes les institucions.¹⁵

La pèrdua de la guerra i la davallada demogràfica posterior (v. quadre 1) va deixar els maoris en una situació d'indefensió total. Com a resultat d'això, bandejaren la seva llengua i eliminaren els seus drets i costums. Durant cent anys els maoris quedaren en una situació precària, que no fou superada fins a la promulgació de la *Waitangi Tribunal Act* de 1975. Cal dir que el Tribunal de Waitangi, en virtut d'aquesta llei, té fins i tot la capacitat d'estudiar tots els casos posteriors a la signatura del tractat de 1840 que se li plantegin, és a dir, pot actuar amb efecte retroactiu. D'aquesta manera, els maoris comencen a obtenir un reconeixement dels seus drets per poder desenvolupar-se com a poble lliure.

Cal esmentar dos fets de gran transcendència en el desenvolupament del poble maori. El primer fou la participació a les dues guerres mundials. Aquest fet obrí els ulls dels maoris, perquè llavors veieren que eren tractats com a soldats, per morir pels valors de la cultura anglosaxona o occidental i, en canvi, eren marginats per assolir càrrecs o drets per a la seva cultura, especialment la llengua.

El segon fet va ser la visió urbana del món occidental, que els maoris adquireixen arran de la seva participació en les guerres mundials, la qual cosa provoca a mitjan anys seixanta una gran emigració dels maoris de les zones rurals a les ciutats, perquè en aquests llocs és més fàcil viure i trobar feina. Aquí cal assenyalar que els neozelandesos no van aplicar el sistema de gueto que van imposar als sud-africans, ja que ells eren majoria i no els feia por la minoria maori. No obstant això, els *pakehas*, mitjançant les seves

15. Vid. JOSEPH, P. A., *Constitutional and Administrative Law in New Zealand*, Sydney: The Law Book, 1993, p. 59-78.

lleis, obligaven els maoris a viure separats, i les famílies amb membres emancipats no podien viure juntes; d'aquesta forma, els *pakehas* intentaven assimilar-los a la cultura anglosaxona. Així mateix, les polítiques locals d'assentament a les zones urbanes disposaven de reglaments perquè la dispersió de la població maori fos un fet.¹⁶ Cal no oblidar que tant Sud-àfrica com Nova Zelanda formen part de la Commonwealth i que les relacions de tots dos països eren molt bones i mantenien una bona retroacció (*feedback*). Per tant, el règim de segregació de Sud-àfrica es coneixia molt bé a Nova Zelanda.

Ben aviat, la incipient actitud bèl·ligerant dels maori en defensa de la seva cultura provoca un canvi d'estratègia de la cultura dominant o *pakeha*. De resultes d'aquest fet les polítiques d'assimilació i marginació directa que havien sofert els maoris, sobretot amb relació a la seva llengua, es van transformar en polítiques de reconeixement i tolerància, malgrat que ocultaven un fort grau de sarcasme. Així ho demostra un informe de 1967 de l'Institut d'Educació de Nova Zelanda, que assenyala: «Haurem de recordar que el maori és alhora un neozelandès i un maori. Ell té un dret inalienable de ser ambdós, i de ser conscientment tots dos, i ell és probablement millor ciutadà per ser els dos.»

Com que l'estat amb la seva llei no pot assimilar o, d'alguna manera, eliminar la cultura aliena, s'inventa un nou terme —que per a això ja té els seus científics— i, si es vol que l'altre parli dues llengües, què millor que el *bilingüisme*. D'aquesta manera, doncs, sembla que descobreixin un nou espècimen humà, el maori, que té dues cultures i dues llengües i, per consegüent, dos cervells. Posats a dir, cal recordar que els *pakehas* normalment tan sols parlen l'anglès, *of course*. Per aquest fet es pot dir que el bilingüisme no deixa de ser un postís en el cervell de la minoria. Així, els juristes faciliten un mecanisme ortopèdic al servei del poder establert, i no cal dir que aquests juristes solen provenir de la cultura dominant.¹⁷

Convé destacar que arreu del món ningú ni mai no s'ha trobat un poble que utilitzés dues cultures, però el més increïble és que disposi de dues llengües. El bilingüisme generalment només és la conseqüència d'haver perdut una guerra o, a vegades, la tria personal per voler ser competent en una altra llengua, però normalment no hi ha la intenció de formar part d'una altra cultura.¹⁸ De fet, en el fons el bilingüisme no és més que una pato-

16. JANEKE, M., *Multicultural Education in New Zealand*, Johannesburg: Faculty of Education, Rand Afrikaans University, 1994.

17. Vid. GROSSI, P., «Absolutismo jurídico y derecho privado en el siglo XIX», *Laudatio*, UAB, 1991.

18. Vid. JUNYENT, M. C., *Les llengües del món*, 3a ed., Barcelona: Empúries, 1996.

logia de l'etnocentrisme de les cultures que controlen i utilitzen els estats per imposar els seus valors o, com assenyala B. Clavero, és un simple trànsit cap al monolingüisme de la cultura dominant.¹⁹

A l'època de l'assimilació, el fracàs escolar és tan evident que fins i tot es pot trobar el comentari de T. B. Strong, que indica com hauria de ser l'educació del maori davant del seu fracàs, quan precisa que aquesta hauria de «dirigir el maori cap a ser un bon granger i la noia maori una bona dona del granger»;²⁰ som als gloriosos anys quaranta, centenari del Tractat de Waitangi.

De tota manera, els neozelandesos no tenien gaire per triar, atès que els models que en aquells temps es coneixien eren l'indi a la reserva i el negre al gueto. Per tant, el més fàcil, còmode i agradós és que la minoria parli l'idioma de la majoria, que per això ha guanyat una guerra i deté els mecanismes del poder. Conseqüentment, i com és fàcil de preveure, l'aplicació dels models de bilingüisme continuen originant fracàs, encara que amb menor mesura que als anys setanta. Convé destacar que la millora escolar coincideix amb la recuperació de la cultura pròpia, especialment la llengua; i les estadístiques així ho palesen (vegeu el quadre 7).

4. L'EVOLUCIÓ DE LA LLENGUA MAORI

4.1. *Els orígens de la llengua maori*

Un element molt important de la identitat del poble maori és la seva llengua. El maori és relacionat amb les llengües austronèsiques que provenen del sud de l'Àsia, concretament del sud de la Xina i del Vietnam. La unitat d'aquesta família és l'austronèsic, que s'estén per pràcticament totes les illes que hi ha des de Madagascar fins a l'illa de Rapanui i Hawaii, i des de Taiwan a Nova Zelanda. Sembla que fa uns 3.500 anys el precursor del l'actual polinesi central (Pacífic central) era el *Rotuma*, el qual es va dividir, a mesura que anava ocupant noves illes, en el tonga, el niueà i el protopolinesi nuclear (*proto-nuclear-polinesyan*); d'aquesta darrera variant, considerada una hipotètica llengua, se n'han derivat el tahitià i el maori, entre d'altres.²¹

19. Vid. CLAVERO, B., *Happy Constitution. Cultura y lengua constitucionales*, Madrid: Trotta, 1997, p. 262.

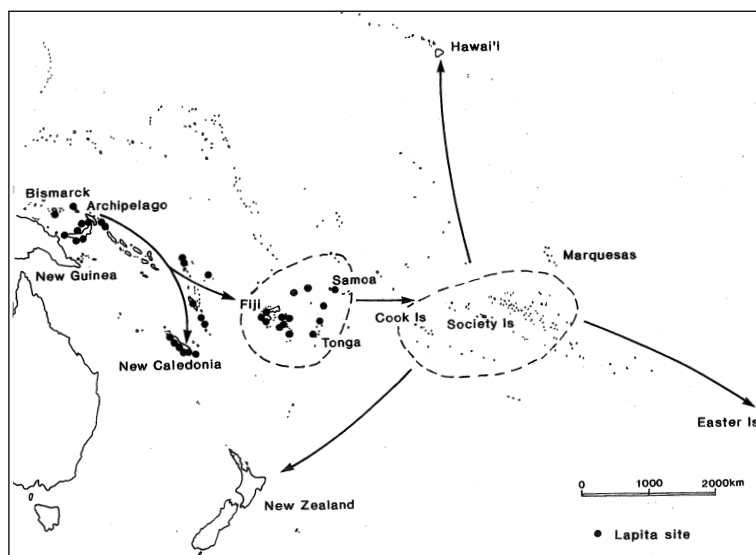
20. CODD, J.; HARKER, R.; NASH, R., *Political Issues in New Zealand Education*, 2a ed., Palmerston North: Dunmore Press, 1990, p. 33.

21. Vid. BENTON, R. A., «The History and Development of the Maori Language», a: MCGREGOR, G.; WILLIAMS, M., *Dirty Silence*, Auckland: Oxford University Press, 1991, p. 1-

Quan el protopolinesi nuclear arriba a Nova Zelanda, troba una altra forma d'entorn, tant pel que fa als recursos naturals com al clima, la qual, però, no difereix gaire d'on venia; tanmateix, aquestes peculiaritats són suficients per elaborar nous sistemes de vida. Com a resultat d'això, tal com hem assenyalat anteriorment, desenvolupen noves formes o tècniques d'agricultura i de pesca i, eventualment, nous sistemes de defensa i seguretat, com també modulen nous sistemes d'organització social i pràctiques religioses, sense oblidar que la comunicació també experimenta una forta transformació, cosa que provoca la derivació del protopolinesi nuclear en el maori.

El quadre 5 reflecteix la teoria de com els pobles del sud-est asiàtic van emigrar cap a les diferents illes del Pacífic.²² Com a conseqüència de les diferents troballes arqueològiques fetes a Papua Nova Guinea i a Caledònia, es creu que els descendents dels emigrants del sud-est asiàtic ocuparen

Quadre 5.



Font: DAVIDSON, J., *Maori Art and Culture*, Auckland: David Bateman Ltd., 1996, p. 9

18; BIGGS, B., «The Maori Language, Past and Present», a: SCHWINMMER, E. (ed.), *The Maori People in the Nineteen-Sixties*, Auckland: Blackwood and Janet Paul, 1968, i JUNYENT, *op. cit.*

22. Vid. DAVIDSON, J. «Maori Prehistory», a: *Maori Art and Culture*, Auckland: David Bateman Ltd., 1996.

les illes de Fiji, Tonga i Samoa cap al segon mil·lenni abans de Crist. Posteriorment, cap al final del primer mil·lenni de la nostra era, tingué lloc l'ocupació de Nova Zelanda.

Per tant, possiblement els primers residents d'aquestes illes van ser els polinesis procedents de les illes del Pacífic central i no fou fins al 1642 que establiren el primer contacte amb els europeus. Però aquest primer contacte que hi va fer Abel Tasman no fou feliç, i fins i tot queda constància que Tasman ni tan sols va baixar a terra a causa de l'hostilitat que mostraren els nadius.

Per aquesta raó es pot dir que els primers contactes estables amb el poble maori els van dur a terme el britànic James Cook el 1769 i els francesos Surville i Marion du Fresne, pels volts de la mateixa època. Amb tot, la consolidació de les relacions amb els maoris fou deguda als britànics, concretament al missioner Thomas Kendall el 1813. Aquests contactes al principi van ser molt profitosos per a la llengua maori, pel fet que les tècniques dels europeus possibilitaren la seva escriptura; tanmateix, aviat s'adonaren que també podien ser la seva fi.

Cal assenyalar que la llengua maori es parla a Nova Zelanda tant de temps com el català a Catalunya. Ambdues són comparativament llengües noves amb arrels que s'endinsen en un passat relativament recent. A més, la seva història segueix un paralelisme sorprenent; això probablement és degut al fet que ambdues han estat sotmeses per llengües forasteres: l'anglès, pel que respecta al maori, i el castellà, pel que fa al català. Fins i tot la seva normalització, és a dir, les lleis que en regulen l'oficialitat i en potencien l'ús, han estat promulgades recentment i amb una diferència de temps molt curta; així, la *Maori Language Act*, que declara el maori oficial, és del 20 de juliol de 1987, i la Llei 7/1983, de normalització lingüística a Catalunya, és del 18 d'abril de 1983 (modificada per la Llei 1/1998). A més, si es compara el procés de desenvolupament d'ambdues llengües,²³ s'observa també un cert paralelisme:

<i>Maori</i>		<i>Català</i>
Nga Kakano (<i>The Seeds</i>)	del 900 al 1200 d. C.	Naixement
Te Tipunga (<i>The Growth</i>)	del 1200 al 1500	Creixement
Te Puawaitanga (<i>The Flowering</i>)	del 1500 al 1800	Esclat i decadència
Te Huringa (<i>The Turning</i>)	del 1800 al 1900	Decadència
Te Hanga hou (<i>The Reconstruct</i>)	1987 * 1983	Reconstrucció

23. Cfr. MOKO MEAD, *op. cit.*, p. 182.

4.2. L'eliminació de l'ensenyament del maori a l'escola

Per poder tenir una visió de la situació de la llengua maori, més enllà del seu estatus jurídic, enfocarem l'exposició des de la perspectiva de l'educació, perquè d'aquesta manera podrem veure, d'una banda, el desenvolupament del marc legal i, de l'altra, els esdeveniments històrics i socials que mostren l'evolució de la llengua maori en la societat neozelandesa.

Els primers professors de maori van ser missioners i les primeres escoles que es van fundar a la *Bay of Island* el 1816 van ser a càrrec de la Church Missionary Society. La primera gramàtica en maori fou redactada el 1815 per Thomas Kendall. Tanmateix, el seu contingut no va ser prou satisfactori i quan Kendall tornà a Londres, junt amb dos caps maoris, Hongi Hika i Waikato, va elaborar una nova gramàtica maori, amb la col·laboració del professor Lee de Cambridge. Així, el 1820 van concloure la gramàtica i el vocabulari de la llengua maori.²⁴

Posteriorment, l'any 1836, W. Maunsell en publica una nova gramàtica; més tard, W. Williams en conclou una altra el 1844. Atès que el maori era format per un conjunt de dialectes molt marcats entre els de l'illa del Nord i els de la del Sud, aquests lingüistes també van realitzar alhora un important treball d'estandardització.

En aquests primers contactes entre les dues cultures, veiem com tota la tasca lingüística fou duta a terme bàsicament per missioners, amb el convenciment que «*the Bible dealt with both nature and society. Christians were charged to exploit the resources of nature, and bring the word of God to the Heathen*». ²⁵ Així podem observar que l'ensenyament de la llengua maori a càrrec dels missioners estava motivada sobretot per poder ensenyar la Bíblia, amb la finalitat de portar a terme la cristianització. Aquest procés, segons consta documentalment, fou molt benvingut pel poble maori, el qual es va llançar a aprendre la seva llengua. Cal assenyalar que totes les ensenyances dutes a terme a les escoles, en aquells temps, eren en maori.

Ara bé, el respecte per la llengua i en general per la cultura maori va durar poc, com molt bé podem demostrar tot seguit. A més, la davallada demogràfica de la segona meitat del segle XIX (v. quadre 1) i l'inici de la

24. Cfr. BIGGS, *op. cit.*, p. 66. Convé recordar que la data inicial de la nostra renaixença cultural se sol considerar l'any 1833, quan Aribau publica la seva famosa *Oda a la Pàtria*, i aquest ressorgiment cultural culmina amb la publicació del diccionari ortogràfic el 1918.

25. MINOGUE, K., *Waitangi, Morality, and Reality*, Wellington: New Zealand Business Roundtable, 1998, p. 9.

preeminència dels colons europeus, principalment anglesos, comportà una nova forma de governar que es pot constatar en l'Ordre d'educació de 1847, essent governador Grey. Aquesta Ordre estipulava que per obtenir subsidis les escoles missioneres havien d'oferir la instrucció tant en anglès com en maori.

Aquí s'observa com comença l'empenta del poder estatal, que necessita la seva llengua per imposar les seves lleis. Aquesta actitud ja ve de lluny, tal com podem comprovar en el comentari que Antonio de Nebrija va fer als monarques espanyols a final del segle xv: «*que después que vuestra Alteza metiese debajo de su yugo muchos pueblos bárbaros y naciones de peregrinas lenguas, y con el vencimiento aquéllos tendrían necesidad de recibir las leyes que el vencedor pone al vencido y con ellas nuestra lengua*».²⁶

Aquest és el primer pas cap al pervers bilingüisme i, després, com veurem, cap al monolingüisme en la llengua de la cultura dominant, és a dir, l'anglès en aquest cas. Així doncs, si un vol fer valer la seva llei ha d'imposar primer la seva llengua, i per a això normalment se sol recórrer a la força, que a vegades pot desencadenar una guerra. En el cas maori, la controvèrsia ja venia de lluny, però fou el rebuig de vendre més terres a la Corona per fer-hi més assentaments el que justificà el conflicte, el qual es va perllongar des del 1860 fins al 1871.

Una prova evident que la guerra no era solament per la venda de terres es troba en el comentari que publica un diari de la metròpoli, que assenyala que «*all questions between the British colonists of New Zealand and the Maoris are now merged in a war of sovereignty —probably of extermination*»;²⁷ era un velat reconeixement que els afers que s'esdevenien des de 1860 pretenien una colonització pura i dura.²⁸

Després de guanyar la guerra, no van faltar els comentaris dels inspectors d'educació (funcionaris escrupolosos de la seva legalitat «cultural») que manifestaven que l'anglès hauria de ser l'única llengua d'ensenyament per tal de civilitzar els nadius. De fet, els informes d'aquests inspectors posen de manifest que el maori es considera una llengua poc adequada com a vehicle de transmissió d'una cultura més complexa com l'anglosaxona; a més, tal com un inspector va deixar molt clar, «*English is the bread-and-butter language, and if you want to earn your bread and butter you must speak English*», i va afegir que la llengua maori es quedaria a les portes de les

26. Citat a PETSCHEN, S., *Las minorías lingüísticas de Europa occidental*, vol. I, Vitoria-Gasteiz: Parlamento Vasco, 1990, p. 110.

27. *The Times*, 16 de desembre de 1864.

28. ORANGE, *op. cit.*, p. 19.

escoles;²⁹ altres, com James Pope el 1888, descrivien el maori com un anacronisme.³⁰ Ultra això, el comentari final dels inspectors conclou que la llengua maori és un obstacle per a l'educació.³¹

En aquest context, la Llei d'educació de 1867 va dibuixar el que seria el sistema bilingüe a les escoles de Nova Zelanda. D'aquesta forma, s'establí el bilingüisme per als maoris, però no per als anglesos. Malgrat tot, els missioners van continuar ensenyant en maori i l'anglès restava com a segona llengua.

Tanmateix, aviat va arribar el final de la guerra i, per tant, el guanyador va poder imposar les seves lleis. Conseqüentment, els britànics van promulgar la *Native Schools Amendment Act* de 1871, que confirmava que la instrucció a les escoles només es faria en anglès. S'havia guanyat la guerra.

Posteriorment, l'*Education Act* de 1877, que establí el sistema d'escola primària, tal com la tenen actualment, assenyalava que «l'escola primària serà lliure, obligatòria i secular». Convé destacar que aquesta llei, no tan sols confirma l'expulsió de la llengua maori de les escoles, sinó que, a més, els maoris es veuen obligats a cedir la terra per construir les seves escoles i a pagar la meitat del salari del professor. Així ho recull la llei, sense cap mena d'escrúpol.

Cal dir que, en aquell temps, a les zones rurals les classes encara es feien en maori. No obstant això, aviat es va iniciar la política de la prohibició total de l'ensenyament del maori. Així, el Departament d'Educació va decla-

29. Cfr. WAITANGI TRIBUNAL, *Te Reo Maori Claim Report* (Wai 11), Wellington: Department of Justice, 1986, p. 9.

30. Vid. BENTON, R. A., *The Flight of the Amokura*, Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1981, p. 8, i KAAI-OLDHAN, a: HIRSH, W.; SCOTT, R., *Getting It Right: Aspects of Ethnicity and Equity in New Zealand Education*, Auckland: Office of the Race Relations Conciliator, 1988, p. 23.

31. Vid. BENTON, *ibid.*, i MOKO MEAD, *op. cit.*, p. 13. Cal assenyalar que paraules semblants es van pronunciar, no fa tant de temps, respecte a la llengua catalana; en efecte, el 1976, el llavors president del Govern espanyol, Adolfo Suárez, afirmava que no es podia ni prendre en consideració la idea que el català o el basc poguessin ser llengües idònies per a l'ensenyament en el batxillerat; comentari aparegut al *Paris Match*, núm. 1422, de 1976, que va ser fortament criticat al diari *Avui* de 27, 28 i 29 d'agost i 2 de setembre de 1976. A més, les cultures colonitzadores entren mecanismes repressius similars. Així, a partir de 1900, les autoritats educatives neozelandeses aplicaven càstigs corporals als infants maoris pel fet d'utilitzar la llengua maori en les hores de pati, cfr. JANEKE, *op. cit.*, p. 19. Fins i tot, en algun cas extrem, els representants de les cultures dominants no han tingut escrúpols a matar els escolars que es negaven a aprendre la seva llengua, com va ser el cas de Soweto, on el juny de 1976 molts escolars van ser assassinats quan es manifestaven perquè es negaven a aprendre l'afrikaans.

rar la guerra al maori, mitjançant l'amenaça de formalització d'expedients a tots el qui impartien les classes en maori.³²

Els britànics havien guanyat el monopoli de la força i, per tant, sols calia aplicar les seves lleis. Malgrat això, el maori, com qualsevol altra llengua, mostrava un fort rebuig a morir, tal com posa de manifest el quadre 6.

Quadre 6. CONEIXEMENT DE LA LLENGUA MAORI
PER PART DELS ALUMNES MAORIS³³

	<i>% que parla el maori</i>	<i>% que no entén el maori</i>
1913	90	—
1923	80	—
1950	55	79
1958	26	62

Finalment, cal dir que la Declaració d'independència de 1835, per la qual el Parlament britànic reconeixia al poble maori l'estatus de nació, no es va tenir en compte en el moment d'elaborar el Tractat de Waitangi de 1840; més ben dit, no fou reconeguda. No obstant això, de la doctrina i d'una lectura acurada del tractat sí que podem deduir-ne els elements formals suficients per entendre que contenia els principis bàsics per protegir la cultura del poble maori, sobretot la llengua. Una altra cosa és que no s'interpretés en benefici del poble maori, atesa la preeminència de la població blanca.

32. *Vid.* MOKO MEAD, *op. cit.*, p. 4. Tornant a les similituds d'actuacions, en el cas d'Espanya també trobem el Reial decret de 21 de novembre de 1902, que autoritzava la imposició de sancions, que en cas de reincidència consistien en la separació del servei, als mestres d'instrucció primària que ensenyessin als seus deixebles la doctrina cristiana o qualsevol altra matèria en un idioma o dialecte que no fos la llengua castellana; *vid.* MILIAN MASSANA, A., *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1992, p. 26.

33. Dades obtingudes a BIGGS, *op. cit.*, p. 75.

5. LA SITUACIÓ ACTUAL DE LA LLENGUA MAORI

5.1. *L'anomia en la població maori*

Els estudis de cultura i personalitat³⁴ són elements clau per intentar resoldre els conflictes de la personalitat. Arribats aquí, creiem adient fer una petita digressió sobre aquest punt. S'ha de tenir en compte que en l'estudi de les relacions entre dues llengües sempre existeix una minoria lingüística, com succeeix a Nova Zelanda amb el maori. Això comporta, d'una banda, que els alumnes que tenen dificultats per aprendre la llengua de la majoria, en aquest cas l'anglès, procurin dissociar-se del seu entorn cultural i així esperen adaptar-se millor a la cultura majoritària i assimilar més bé l'anglès, i d'altra banda, altres s'aboquen a un fracàs escolar total, que és el cas predominant a Nova Zelanda. En aquest cas, els factors socioeconòmics específics i el fet de formar part d'una minoria afavoreix l'aparició de l'anomia.

S'anomena anomia «un estat de desintegració cultural caracteritzat per l'enfonsament dels valors socials, les regles morals i les pautes de comportament». Aquesta condició patològica col·lectiva es produeix quan les exigències vitals de les persones pel que fa a la identitat, l'autoestima i la realització no són satisfetes durant un llarg període de temps. En conseqüència, aquestes necessitats es frustren i, al cap del temps, s'atrofien i desapareixen».³⁵ I pel que fa als individus, aquests queden sense cap referent cultural.³⁶ Paral·lelament, des de l'àmbit de la psicologia social, amb relació a l'autoconcepte Lamberth ens suggereix que una societat constituïda per persones amb un baix nivell d'autoestima no pot ser considerada una veritable societat o, almenys, no funcionarà bé.³⁷

Un primer factor que ens permet constatar l'existència de l'anomia entre la població maori és l'alt grau de fracàs escolar entre els estudiants maoris, no entre els estudiants de cultura anglosaxona, dins el sistema d'ensenyament neozelandès.

34. El tema de la cultura i personalitat és un corrent de pensament antropològic que es va desenvolupar als Estats Units els anys trenta i quaranta. Els principals antropòlegs d'aquest corrent són Margaret Mead, Ralph Linton i Ruth Benedict, entre altres. Aquests antropòlegs comparteixen com a premissa bàsica la creença que qualsevol cultura comporta un tipus de personalitat predominant, en el sentit que els individus esdevenen un reflex de la totalitat d'aquesta cultura.

35. ROJAS MARCOS, L., «Las semillas del crimen», *El País*, 15 de setembre de 1994, p. 13.

36. *Vid.* JUNYENT, M. C., *Estudis africans*, Barcelona: Empúries, 1996, p. 15.

37. *Cfr.* LAMBERTH, J., *Psicología social*, Madrid: Pirámide, 1982, p. 191.

Quadre 7. FRACÀS ESCOLAR DELS ESTUDIANTS MAORIS³⁸

	<i>% maori</i>	<i>% no maori</i>
1977	70	30
1982	68	28
1987	50	18
1992	40	12
1997	40	12

Un altre paràmetre per tal d'exemplificar aquest estat d'anomia entre la població nativa és l'índex de reclusos d'origen maori que hi ha Nova Zelanda; així, sobre una població d'uns 3,5 milions d'habitants on els maoris representen sols el 15% del total, trobem que la població reclusa està integrada per un 60% de persones d'ètnia maori.

En els estudis sobre l'anomia entre els bilingües es destaca moltíssim la importància de l'equilibri cultural. Si aquest equilibri no existeix, l'individu, a mesura que fa camí cap al bilingüisme, es pot trobar amb pressions que afectin la pròpia visió de si mateix, el seu sentit de pertànyer a una determinada comunitat i les seves relacions amb els dos grups lingüísticoculturals, el que va abandonant progressivament i el que el va absorbint. Simultàniament, molts treballs han demostrat que els joves procedents de grups minoritaris aprenen la llengua de la majoria millor i s'adapten millor al fet de ser bilingües si els seus lligams lingüístics i culturals amb la comunitat minoritària es mantenen vius i actius des de la infantesa.³⁹

L'anomia és més corrent i més problemàtica entre els estudiants adults, fins i tot els més intel·ligents i els més motivats. Les pressions culturals de l'entorn poden causar anomia tot i que la motivació per aprendre bé una altra llengua sigui positiva. Qualsevol individu necessita sentir-se arrelat en un context tant cultural com individual, és a dir, la seva identitat passa per una comunicació, i això l'obliga a establir en el seu cervell una mecànica cognitiva de comunicació social (llenguatge) que després traduirà del seu món intern a l'extern.

Cal insistir que, per evitar l'anomia, el factor primordial és el concepte d'equilibri cultural. Cal promoure aquest equilibri no tan sols des del punt de vista dels assoliments lingüístics de l'individu, sinó també de la seva

38. Dades obtingudes del Te Puni Kokiri (Ministry of Maori Development), 1998.

39. Vid. BAETENS, H., *Principis bàsics del bilingüisme*, Barcelona: Edicions La Magrana, 1989.

consciència cultural. L'infant ha de saber clarament a quina cultura pertany, primer per desenvolupar-se correctament i després per afrontar la nova llengua (no la cultura) amb tota seguretat sense patir l'efecte anomia.

L'equilibri de què parlem fa referència a la personalitat i cal assolir-lo a través d'un programa educatiu monolingüe dissenyat per evitar la transferència negativa d'estereotips i d'atributs culturals d'una cultura a l'altra. L'ensenyament de la llengua no es pot mesurar simplement a base de calcular les hores de classe d'una llengua o l'altra, ni de la distribució de les assignatures, ja que de fet no és possible ni aconsellable duplicar totes les activitats en nom de la igualtat entre les dues llengües. Per tant, l'ensenyament de la segona llengua s'ha de dur a terme com el d'una assignatura més i no com un altre element de la cultura pròpia.⁴⁰

5. 2. *El reconeixement del maori com a llengua oficial*

El reconeixement oficial, relativament recent, de la llengua maori ha estat el resultat d'un procés les fites més importants del qual són la *Maori Affairs Amendment Act* de 1974, que reconeixia que la llengua maori és una *ancestral tongue*, però en cap moment atorgava caràcter d'oficialitat a la llengua maori, i la *Maori Language Act*, promulgada el 1987, la qual ja reconeix l'oficialitat de la llengua maori. Aquest reconeixement, com veurem tot seguit, és fruit d'una lectura nova i actualitzada del Tractat de Waitangi de 1840.

En efecte, com hem assenyalat abans, el Parlament neozelandès va aprovar el 1975 l'anomenada *Treaty of Waitangi Act*, que és la base del reconeixement dels drets del poble maori, tant lingüístics com de qualsevol altra índole. Aquesta llei estableix i desenvolupa el Tribunal de Waitangi (*Te Rōpu Whakamana i te Tiriti o Waitangi*), una mena de tribunal constitucional que amb els seus dictàmens (*reports*) vincula totes les persones i institucions i, més concretament, regula les relacions entre els *pakehas* i els maoris. A la *Treaty of Waitangi Act* es troben els principis interpretatius del Tribunal i les normes que en regulen les funcions i la composició. Un dels dictàmens més importants és la *Te Reo Maori Claim* (Wai 11), d'abril de 1986, que explicita les directrius que l'Administració ha de portar a terme amb relació a la llengua maori.

Pel que fa a l'oficialitat de la llengua maori, l'article segon del Tractat de Waitangi assenjala que la reina d'Anglaterra garanteix als maoris la

40. Vid. SERRANO, S., *Signes, llengua i cultura*, Barcelona: Edicions 62, 1995.

«possession of their Lands and Estates Forest Fisheries and other properties which they may collectively or individually possess so long as it is their wish and desire to retain the same in their possession»; sobre això cal dir que el Tribunal de Waitangi interpreta que el terme propietats (*properties* o *taonga*)⁴¹ inclou la llengua maori,⁴² cosa que permet donar una cobertura legal addicional a l'oficialitat de la llengua.

Aquesta interpretació sorgeix a conseqüència d'una petició portada davant del Tribunal de Waitangi el 1984, en la qual es demanava el reconeixement oficial de la llengua maori. Aquesta petició pretenia un canvi en l'estatus de la llengua maori, tant pel que fa al seu desplegament legal com al seu ús en els procediments judicials. El Tribunal va resoldre que la llengua maori és una *taonga* (és a dir, «una cosa valuosa») i que la seva protecció estava garantida a l'article segon del tractat. A més, el Tribunal considerava demostrat que la Corona britànica havia fracassat a protegir activament la llengua maori. Per tant, la Corona no havia respectat les obligacions que el tractat establia. En conseqüència, el Tribunal, per mitjà del *Te Reo Maori Claim Report*, recomana canvis en l'educació, en els mitjans de comunicació, en el sector públic i en el «*right to use the Maori language in all Courts of law and in any dealings with Government Departments, local authorities and public bodies*».⁴³

Com a resultat d'aquest *Report* es va promulgar la *Maori Language Act* de 1987, que delimita els drets i els deures tant dels maoris com de l'Administració, i fa una referència especial a l'ús i a la promoció de la llengua maori. Entre les seves disposicions destaca la creació d'un institut de la llengua maori, que anomena *Te Taura Whiri I Te Reo Maori* (*The Maori Language Commission*), responsable de portar a terme les iniciatives i polítiques per promoure la llengua maori. A més, aquesta llei reconeix l'oficialitat de la llengua maori a Nova Zelanda i confereix el dret a parlar maori en els processos judicials. Malgrat tot, aquesta llei no admet la possibilitat de portar els documents i les proves en la llengua maori, la qual cosa ha estat reparada parcialment mitjançant la promulgació de diverses disposicions judicials (*rules*), concretament les *District Courts Rules R65* i *R66*, de 1992.⁴⁴ Aquestes dispo-

41. El Tribunal de Waitangi va dir que *taonga* significa «*all things highly prized* pels maoris», i hi inclou tant béns tangibles (zones de pesca, ports i arbredes), com intangibles (la cultura i la llengua maoris). *Vid. Motunui Report*, p. 59; *Kaituna Report*, p. 17; *Manukau Report*, p. 93; *Te Reo Maori Claim Report*, p. 28, i *Orakei Report*, p. 134.

42. *Vid. WAITANGI TRIBUNAL, Te Reo Maori Claim Report*, p. 28.

43. *Ibid.*

44. «Translations into Maori», *District Courts Rules 1992*, núm. 25, novembre de 1993, B/341.

sicions estableixen que la traducció al maori es pot fer a petició de les parts, dins el termini de 10 dies i amb les costes a càrrec de la part que la demana.

Convé recordar que l'anglès és oficial als tribunals de justícia de Nova Zelanda per una llei anglesa de 1362, la *Pleadings in English Act*, que forma part de les anomenades Lleis imperials, que van ser introduïdes als parlaments de les colònies; en el cas de Nova Zelanda, van ser incorporades en virtut de l'*English Laws Act* de 1858. De fet, la llei de 1362 havia estat promulgada per protegir els anglesos dels normands francesos que envaïren diverses vegades Anglaterra, la qual cosa ocasionà molts problemes en els procediments judicials. La mateixa llei de 1362 va ser emprada als tribunals neozelandesos per tal de protegir l'ús exclusiu de l'anglès enfront dels parlants en llengua maori.⁴⁵

5.3. La política lingüística a Nova Zelanda

No sembla que les autoritats educatives neozelandeses tinguessin en compte les consideracions que acabem d'exposar, relatives al fenomen de l'anomia, en vista dels resultats de la política lingüística que es va dur a terme a Nova Zelanda entre el 1871 (final de la guerra) i el 1987 (reconeixement oficial del maori). Podem dir que entre el 1800 i el 1871 tan sols hi havia una línia escolar en llengua maori, i des del 1871 fins al 1975 només hi ha hagut escolarització en anglès, amb l'objectiu de dur a terme una assimilació pura i dura.

A partir de 1975 s'obren les portes a un nou model educatiu del tot artificial, que la cultura dominant anomena bilingüisme. Aquest bilingüisme no és un procés natural, sinó el resultat de la pressió d'una cultura envers una altra.

Convé destacar que aquest nou model únicament s'aplica als maoris, i que la majoria *pakeha* no té cap obligació d'aprendre la llengua maori. El resultat del bilingüisme és que tots els maoris parlen anglès, però no tots els maoris parlen maori, i tan sols una minoria molt escassa de *pakehas* poden expressar-se en maori.

El poble maori, amb aquesta política d'assimilació per via del bilingüisme, afronta un conflicte de lleialtats que afecta negativament la seva competència en les dues llengües i, a més, experimenta sentiments de reserva i de vergonya envers la seva llengua. L'entorn social marca la dinami-

45. Vid. DURIE, M. H., *Te mana, Te kawanatanga. The Politics Of Maori Self-determination*, Auckland: Oxford University Press, 1998, p. 60.

ca amb l'anglès i, a més, a casa viuen una realitat pseudomaori, ja que els mitjans de comunicació són pràcticament tots en anglès. Com a resultat d'això, els maoris tenen dues realitats culturals, cosa que, junt amb l'anomia, segurament permet explicar gran part de l'alt grau de fracàs escolar del col·lectiu d'estudiants maoris, tal com s'exemplifica al quadre 7, esmentat anteriorment.

Tot i les mesures correctores que s'han portat a terme als darrers anys per tal d'evitar el fracàs dels alumnes d'ètnia maori, fins i tot amb l'escolarització a la manera de l'home blanc, no sembla que s'hagi trobat la manera millor de resoldre el problema, atès el percentatge elevat de fracàs escolar que persisteix.

Per superar aquest estat de la llengua maori, avui dia es pot constatar que la cultura maori comença a sortir de la situació d'opressió de la potent cultura anglesa, perquè s'està recuperant l'orgull⁴⁶ de ser maori. Aquesta situació ve donada per la funció que la llengua maori està acomplint com a factor d'enculturació dels seus propis individus, la qual cosa possibilita l'augment dels parlants en llengua maori. Aquest fet és generalment una de les causes de la lleialtat lingüística, que pot fer mantenir la llengua i, de re-top, potenciar la cultura maori, fins i tot en casos com aquest en què la resta de factors concurrents aboquen a la substitució.

De tota manera, l'opció òptima i més dinàmica, per tal d'afavorir els interessos de les dues cultures, seria dur a terme una immersió lingüística tant dels maoris com dels *pakehas*; això sens dubte proporcionaria beneficis notables per a ambdues cultures.⁴⁷ És a dir, tant els *pakehas* com els maoris haurien de ser competents en les dues llengües.

La situació actual de la llengua maori queda reflectida al quadre 8, que mostra els centres estatals de secundària que fan part o tot l'ensenyament en llengua maori, i les tres darreres columnes indiquen l'origen dels estudiants. Aquest quadre també posa de manifest que la inèrcia cap a l'escolarització en maori encara és recent i feble, si tenim en compte que de tota la població estudiantil d'origen maori, 195.193 alumnes l'any 1997, tan sols 27.181 participen en programes d'immersió.

46. L'orgull o el prestigi de la llengua, bé sigui pel seu ús estès o pel reconeixement dels altres, és una condició necessària perquè els parlants tinguin una actitud de «lleialtat lingüística»; *vid.*, entre d'altres, SERRANO, S., *Comunicació, societat i llenguatge*, Barcelona: Empúries, 1993, i VALLVERDÚ, F., *Aproximació crítica a la sociolingüística catalana*, Barcelona: Edicions 62, 1980.

47. *Vid.* KEEGAN, P., *The benefits of Immersion Education. A Review of the New Zealand and Overseas Literature*, Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1996.

Quadre 8. NOMBRE DE MATRICULACIONS EN ELS DIFERENTS PROGRAMES D'IMMERSIÓ⁴⁸

Any	% d'activitats en maori				Població maori	Població no maori	Total
	<30	30-50	51-80	81-100			
1993	3.618	5.172	4.325	6.214	17.996	1.333	19.329
1994	4.115	4.833	5.873	7.140	20.135	1.826	21.961
1995	5.612	5.558	5.788	8.326	22.012	3.272	25.284
1996	11.783	7.257	5.694	8.704	27.669	5.769	33.438
1997	10.405	6.385	5.623	9.654	27.181	4.886	32.067

Una altra dada que ens informa de fins a quin punt encara la llengua maori està en una situació molt deficient són les xifres del quadre 9, que mostren el tant per cent de professors que tenen un grau de coneixement suficient de la llengua maori per poder impartir les classes en aquesta llengua.⁴⁹

Quadre 9.

	Maori (quantitat)	% del professorat	No maori (quantitat)	% del professorat	% total del professorat
Preescolar	855	69,2	279	4,5	15,2
Primària	1.131	50,3	654	3,0	7,5
Secundària	486	43,0	261	1,7	4,5
Especial	111	43,0	54	1,8	5,2
Terciària	585	55,2	189	1,6	6,2

Aquestes dades es poden complementar amb les del quadre 10, que mostra la composició ètnica de la població escolar a Nova Zelanda.⁵⁰

48. MINISTRY OF EDUCATION, *Report on the Compulsory Schools Sector in the New Zealand*, New Zealand Schools Nga o Aotearoa, 1997.

49. MINISTRY OF EDUCATION, *Annual Report on Maori Education 1996/97 & Direction for 1998*.

50. Dades obtingudes del Te Puni Kokiri (Ministry of Maori Development), 1998.

Quadre 10.

	<i>Maori</i>	<i>De les illes del Pacífic</i>	<i>Asiàtica</i>	<i>Europea / Pakeha</i>	<i>Nre. total d'estudiants</i>
Primària	95.990	34.406	19.938	284.688	441.500
Mixta	4.987	656	1.089	20.463	27.754
A distància	2.316	209	222	6.862	9.903
Secundària	37.101	15.698	15.809	154.653	231.108
Especial	479	267	97	1.133	2.011
Total	140.873	51.236	37.155	467.799	712.276

De moment, una de les fites més importants que han aconseguit els maoris ha estat l'establiment d'una estructura d'escoles que faciliti l'ensenyament de la seva llengua, tal com ens mostra el quadre 11, totes d'immersió lingüística.

Quadre 11.⁵¹

<i>Nivell</i>	<i>Denominació</i>	1993	1994	1995	1996	1997
Preescolar	<i>Te Kohanga reo</i>	14.027	13.445	13.839	14.032	13.353
Escoles	<i>Kura Kaupapa</i>	1.483	1.776	2.473	3.222	3.919
	<i>Maori medium</i>	16.513	18.359	19.539	24.447	23.262
	<i>Te reo</i>	31.420	31.673	35.146	36.081	25.528
Terciària	<i>Wananga</i>	0	261	458	734	962
Total de maoris matriculats		63.443	65.514	71.455	78.516	67.024

Aquest quadre indica el tipus d'ensenyament i els diferents nivells que estan desenvolupant per fomentar la llengua maori, és a dir:

- *Te Kohanga reo*: infants d'edats compreses entre els 0 i els 4 anys, en què tot l'ensenyament es fa en maori.
- *Kura Kaupapa Maori*: dels 6 als 16 anys; ensenyament secundari obligatori en règim d'immersió lingüística.
- *Maori medium*: ensenyament secundari amb part d'assignatures en maori.

51. MINISTRY OF EDUCATION, *Annual Report on Maori Education 1996/97 & Direction for 1998*.

- *Te reo*: estudiants de la llengua maori al marge del currículum.
- *Wananga*: assignatures en maori a la universitat.

Si bé les diferents iniciatives que han emprès els maoris per a la recuperació de la seva llengua es basen fonamentalment en l'ensenyament, també des de fa temps és operativa una xarxa de ràdios locals i des de fa tres anys disposen d'una infraestructura de televisió encara molt reduïda, però en ple creixement. Sobre aquest punt cal dir que és molt important que els *mass media* no tan sols exerceixin un paper informatiu, sinó que també s'impliquin activament en el procés d'enculturació.

Cal assenyalar que la cultura produeix una activació dirigida de la personalitat de l'individu, i aquesta personalitat dirigida ve forçada per la funció d'identificació, que depèn del tipus d'identitat i el públic concret implicat (jo, aquí i ara). En el cas específic de la cultura maori, el primer a fer una anàlisi psicològica de la identitat maori i de les seves funcions fou James E. Ritchie. Com a psicòleg, està interessat principalment en l'individu, més que no pas en el grup. Ritchie veu la funció de la identitat maori «com una defensa contra la insignificança, contra l'amenaça de l'ego aliè, contra una capacitat estretament definida». ⁵² És a dir, segons ell, la identitat maori és una estratègia, una excusa per a tota mena de percepcions personals inadequades davant dels europeus/*pakehas* (en el fons, es tracta de superar l'efecte anòmic).

Avui dia, no hi ha cap dubte que el suggeriment que va fer Ritchie el 1958 encara és vàlid, però, naturalment, amb algunes matisacions. Així, en primer lloc, com a conseqüència del temps transcorregut hi ha hagut un canvi substancial en l'estil de vida. En segon lloc, s'ha produït un augment de la població maori que es retroba amb la seva cultura, la qual cosa ha incrementat la confiança en el grup. Malgrat tot, creiem que la millora en el grup encara no ha arrelat en l'individu; tanmateix, a mesura que el grup vagi proporcionant a l'individu una sensació gratificant de pertinença, aquest podrà anar eliminant els complexos que li ha generat com a cultura marginada, i així neutralitzar l'anomenat «efecte anomia» i incrementar la lleialtat lingüística.

52. RITCHIE, J. E., *Race Relations and the New Zealand Maori*, Wellington: New Zealand Geographical Society, 1958, p. 77. Als anys setanta, Thomas K. Fitzgerald, des d'una visió antropològica, ens diu que «la identificació en gran part opera selectivament, depenent de com definim la situació, per exemple, l'ambientació, la interacció i l'expectació, més que qualsevol selecció arbitrària dels trets culturals o graus d'enculturació»; *vid.* FITZGERALD, T. K., *Education and Identity. A Study of the New Zealand Maori Graduate*, Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1977, p. 152.

A més, aquestes anàlisis també convé que es revisin, pel fet que s'ha d'introduir la distinció entre identitat social i cultural, en què la identitat social és més situacional que la cultural. Si partim del fet que les identitats socials produeixen un canvi individual, mentre que les identitats culturals més aviat actuen per estabilitzar la conducta, llavors la identitat cultural actua com un mecanisme conservador per adaptar-se i afrontar el canvi.⁵³

Val la pena recordar que aquestes reflexions que acabem d'exposar serveixen en principi per mostrar que la llengua aconpleix una funció important en el procés de socialització i que la cultura condiona la personalitat de l'individu, i fins i tot la pot determinar.

Per tant, la socialització (i, a la vegada, l'enculturació) del maori com a subjecte individual, com fins ara s'ha realitzat, l'aboca a un fracàs individual, tal com ho demostren les dades dels fracassos escolars i el gran nombre de reclusos d'ètnia maori, ja esmentades. Nogensmenys, la reculturització del maori que s'està duent a terme a Nova Zelanda actualment els portarà a la construcció d'una societat amb dues cultures, la maori i la *pakeha*. No podem ignorar que aquest tipus de situacions són una font potencial de conflictes.

6. BIBLIOGRAFIA

Doctrina

ARCHIE, C. *Maori Sovereignty*. Auckland: Hodder Moa Beckett Publishers Ltd., 1995.

BAETENS, H. *Principis bàsics del bilingüisme*. Barcelona: La Magrana, 1989.

BAKER, C. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd., 1993.

BELL, A., et. al. *New Zealand Ways of Speaking English*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd., 1990.

BENNION, T. *Maori Law Review*. Wellington. [Revista especialitzada en temes jurídics maoris]

BENTON, R. A. *In Dirty Silence*. Auckland: Graham McGregor and Mark Williams, Oxford University Press, 1991.

— *The Flight of the Amokura*. Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1981.

— *The Maori Language: Dying or Reviving?* Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1997.

53. Vid. LAMBERTH, *op. cit.*

- BISHOP, R. *Implementing Treaty of Waitangi Charter Goals in Tertiary Institutions: A Case Study*. Dunedin: University of Otago, 1996.
- BROWNLIE, I. *Treaties and Indigenous Peoples*. Oxford: Clarendon Press, 1992.
- CASTELLS, M. *The Power of Identity*. Oxford: Blackwell Publishers, 1997.
- CHRISTIE, W. *Treaty Issues*. Christchurch: Nationwide Book Distributors Ltd, 1997.
- CORSON, D. «Restructuring Minority Schooling», *Australian Journal of Education*, vol. 37, núm. 1, 1993, p. 46-68.
- DAVIDSON, J. *Maori Art and Culture*. Auckland: David Bateman, 1996.
- DIVERSOS AUTORS. *Language Planning, Implementation, and Evaluation*. Manila: Linguistic Society of the Philippines, 1984.
- DIVERSOS AUTORS. *Països Catalans segle XXI. Identitat, societat i cultura. Resolucions i propostes del III Congrés de Cultura Catalana*. Lleida: El Junc, 2000.
- DURIE, M. H. *The Politics of Maori Self-determination*. Auckland: Oxford University Press, 1998.
- EDUCATION REVIEW OFFICE. *Confirmed Accountability Review Report*. Wellington, juliol de 1998.
- FITZGERALD, T. K. *Education and Identity*. Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1977.
- GOLD, H. *New Zealand Politics in Perspective*. Auckland: Longman Paul Ltd., 1992.
- GRIN, F.; VAILLANCOURT, F. *Language Revitalisation Policy: An Analytical Survey*. Report to the Treasury. Wellington, 1998.
- HAYWARD, J. *The Principles of the Treaty of Waitangi*. Waitangi Tribunal Rangahana Whanui Series National Overview, vol. II, 1997.
- HIRSH, W.; SCOTT, R. *Getting It Right: Aspects of Ethnicity and Equity in New Zealand Education*. Auckland: Office of the Race Relations Conciliator, 1988.
- HOLMES, J., et. al. «Language Maintenance and Shift in Three New Zealand Speech Communities», *Applied Linguistics*, vol. 14, núm. 1. Wellington: Oxford University Press, 1993.
- HUNT, P. *Cultural Rights Workshop*. Hamilton: Waikato University, 1998.
- JANEKE, M. *Multicultural Education in New Zealand. A Case Study*. Johannesburg: Faculty of Education at the Rand Afrikaans University, 1994.
- JOSEPH, P. A. *Constitutional and Administrative Law in New Zealand*. Sydney: The Law Book Co. Ltd., 1993.
- JUNYENT, M. C. *Les llengües del món*. 3a ed. Barcelona: Empúries, 1996.

- KEEGAN, P. *The Benefits of Immersion Education*. Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1996.
- *Promotion of the Reo Maori*. Wellington: New Zealand Council for Educational Research, 1996.
- LEVINE, S. *The New Zealand Political System*. Auckland: George Allen & Unwin, 1979.
- LAW COMMISSION. *Legislation and Its Interpretation*. Preliminary Paper núm. 1. Wellington, 1987.
- *A New Zealand Guide*. Report 34. Wellington, 1996.
- *The Treaty Making Process*. Report 45. Wellington, 1997.
- MATTHEWS, P. W. «Nation, State, and Ethnie», *Geolinguistics*, vol. 23, 1997.
- MAY, S. *Indigenous Language Rights and Education*. Bristol: Sociology Department. University of Bristol, 1996.
- MCGUIRE, J. «The Concept of 'Tangata Whenua' and Collective Interests», *New Zealand Law Journal*, gener de 1996.
- MILLÁN MASSANA, A. *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació*. Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, 1992.
- MINOGUE, K. *Waitangi, Morality, and Reality*. Wellington: New Zealand Business Roundtable, 1998.
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS AND TRADE. *New Zealand Treaty Series 1997*. Wellington, desembre de 1996.
- MOKO MEAD, S. *Landmarks, Bridges, and Visions*. Wellington: Victoria University Press, 1997.
- MULLHOLLAND, R. D. *New Zealand Legal System*. Wellington: Butterworths, 1995.
- ORANGE, C. *The Treaty of Waitangi*. Wellington: Allen & Union Port Nicholson Press, 1988.
- PALMER, G., et. al. *Practical Issues for Lawyers, arising from MMP*. Wellington: New Zealand Law Society, 1995.
- RENWICK, W. *Sovereignty and Indigenous Rights*. Wellington: Victoria University Press, 1991.
- ROMAINE, S. *Bilingualism*. Oxford: Blackwell Publishers, 1996.
- ROYAL COMMISSION. *Towards a Better Democracy*. Report on the Electoral System. Wellington, 1997.
- SCHWINMMER, E. *The Maori People in the Nineteen-Sixties*. Auckland: Blackwood & Janet Paul, 1968.
- SCOTT, S. C. *The Travesty of Waitangi*. Dunedin: The Campbell Press, 1995.
- SERRANO, S. *Signes, llengua i cultura*. Barcelona: Edicions 62, 1995.

- SHORE, F., *et. al. Culture in Mind*. Nova York: Oxford University Press, 1996.
- SPOLSKY, B. *Conditions for Language Revitalisation: A Comparison of the Cases of Hebrew and Maori*. Bar-Ilan University, 1992.
- TE PUNI KOKIRI [Ministry of Maori Development]. *Corporate Plan 1994-1995*. Wellington, 1994.
- *Alternative Education Provision*. Wellington, 1996.
- *Post Election Brief*. Wellington, 1996.
- WRIGHT, S. *Monolingualism and Bilingualism*. Adelaide, Multilingual Matters Ltd., 1996.

Jurisprudència

- COURT OF APPEAL, Wellington. *Te Ringa Mangu Mihaka vs. Police*. 24 i 25 d'octubre de 1979; 25 d'octubre de 1979. Woodhouse, Cooke & Richardson JJ.
- COURT OF APPEAL, Wellington. *Attorney-General vs. New Zealand Maori Council*. 3, 4 i 5 d'octubre, 1 de novembre de 1990. Cooke P.; Richardson, Casey, Bisson & Hardie Boys JJ.
- COURT OF APPEAL, Wellington. *Attorney-General vs. New Zealand Maori Council*. 19 de desembre de 1990. Cooke P.; Casey & Hardie Boys JJ.
- COURT OF APPEAL, Wellington. *New Zealand Maori Council vs. Attorney-General*. 29, 30 i 31 d'octubre, 1 de novembre de 1991; 30 d'abril de 1992. Cooke P.; Richardson, Hardie Boys & McKay JJ.
- COURT OF APPEAL, Wellington. *New Zealand Maori Council vs. Attorney-General*. 1, 2 i 3 de novembre, 13 de desembre de 1993. Lord Templeman, Lord Mustill, Lord Woolf, Lord Lloyd of Berwick & Sir Thomas Eichelbaum.
- COURT OF APPEAL, Wellington. *New Zealand Maori Council vs. Attorney-General*. 28 i 30 de maig, 13 de juny de 1996. Richardson P.; Gault, McKay, Henry, Thomas, Keith & Blachard JJ.
- WAITANGI TRIBUNAL. *Te Reo Maori Claim Report* (Wai 11). Wellington: Department of Justice, 1986.
- WAITANGI TRIBUNAL. *Claims Concerning the Allocation of Radio Frequencies Report* (Wai 26 & Wai 150). Wellington, 1990.

7. ANNEXOS

ANNEX I. HE WAKAPUTANGA O TE RANGATIRATANGA O NU TIRENE

- 1 Ko matou, ko nga tino Rangatira o nga iwi o Nu Tirene i raro mai o Haurake, kua oti nei te huihui i Waitangi, i Tokerau, i te ra 28 o Oketopa, 1835. Ka wakaputa i te Rangatiratanga o to matou wenua; a ka meatia ka wakaputaia e matou he Wenua Rangatira, kia huaina, «Ko te Wakaminenga o nga Hapu o Nu Tirene».
- 2 Ko te Kingitanga, ko te mama i te wenua o te wakaminenga o Nu Tirene, ka meatia nei kei nga tino Rangatira anake i to matou huihuinga; a ka mea hoki, ekore e tukua e matou te wakarite ture ki tetahi hunga ke atu, me tetahi Kawanatanga hoki kia meatia i te wenua o te wakaminenga o Nu Tirene, ko nga tangata anake e meatia nei e matou, e wakarite ana ki te ritenga o o matou ture e meatia nei e matou i to matou huihuinga.
- 3 Ko matou, ko nga tino Rangatira, ka mea nei, kia huihui ki te runanga ki Waitangi a te Ngahuru i tenei

tau i tenei tau, ki te wakarite ture, kia tika ai te wakawakanga, kia mau pu te rongo, kia mutu te he, kia tika te hokohoko. A ka mea hoki ki nga tauwiwi o runga, kia wakarerea te wawai, kia mahara ai ki te wakaoranga o to matou wenua, a kia uru ratou ki te wakaminenga o Nu Tirene.

- 4 Ka mea matou, kia tuhituhia he pukapuka, ki te ritenga o tenei o to matou wakaputanga nei, ki te Kingi o Ingarani, hei kawae atu i to matou aroha; nana hoki i wakaae ki te Kara mo matou. A no te mea ka atawai matou, ka tiaki i nga Pakeha e noho nei uta, e rere mai ana ki te hokohoko, koia ka mea ai matou ki te Kingi kia waiho hei Matua ki a matou i to matou tamarikitanga, kei wakakahoretia to matou Rangatiratanga.

Kua wakaetia katoatia e matou i tenei ra, i te 28 o Oketopa 1835, ki te aroaro o te Rehirenete o te Kingi o Ingarani.

DECLARATION OF INDEPENDENCE OF NEW ZEALAND

- 1 We the hereditary chiefs and heads of the tribes of the Northern parts of New Zealand, being assembled at Waitangi, in the Bay of Islands, on this 28th day of October, 1835, declare the Independence of our

country, which is hereby constituted and declared to be an Independent State, under the designation of the United Tribes of New Zealand.

- 2 All sovereign power and authority

within the territories of the United Tribes of New Zealand is hereby declared to reside entirely and exclusively in the hereditary chiefs and heads of tribes in their collective capacity, who also declare that they will not permit any legislative authority separate from themselves in their collective capacity to exist, nor any function of government to be exercised within the said territories, unless by persons appointed by them, and acting under the authority of laws regularly enacted by them in Congress assembled.

- 3 The hereditary chiefs and heads of tribes agree to meet in Congress at Waitangi in the autumn of each year, for the purpose of framing laws for the dispensation of justice, the preservation of peace and good order, and the regulation of trade; and they cordially invite the Southern tribes to lay aside their private animosities and to consult the safety and welfare of our common country, by joining the Confederation of the United Tribes.
- 4 They also agree to send a copy of this Declaration to His Majesty the

King of England, to thank him for his acknowledgement of their flag, and in return for the friendship and protection they have shown, and are prepared to show, to such of his subjects as have settled in their country, or resorted to its shores for the purposes of trade, they entreat that he will continue to be the parent of their infant State, and that he will become its Protector from all attempts upon its independence.

Agreed to unanimously on this 28th day of October, 1835, in the presence of His Britannic Majesty's Resident.

(Here follow the signatures or marks of thirty-five hereditary chiefs or heads of tribes, which form a fair representation of the tribes of New Zealand from the North Cape to the latitude of the River Thames.)

English witnesses

(Signed)

Henry Williams, Missionary, CMS
George Clarke, CMS
James C. Clendon, Merchant
Gilbert Mair, Merchant

ANNEX II. TE TIRITI O WAITANGI

Ko Wikitoria, te Kuini o Ingarani, i tana mahara atawai ki nga Rangatira me Nga Hapu o Nu Tirani, i tana hiahia hoki kia tohungia ki a ratou o ratou rangatiratanga, me to ratou wenua, a kia mau tonu hoki te Rongo ki a ratou me te ata noho hoki, kua wakaa-ro ia he mea tika kia tukua mai tetahi

Rangatira hei kai wakarite ki nga tangata Maori o Nu Tirani. Kia wakaetia e nga Rangatira Maori te Kawanatanga o te Kuini, ki nga wahi katoa o te wenua nei me nga motu. Na te mea hoki he to komaha ke nga tangata o tona iwi kua noho ki tenei wenua, a e haere mai nei.

Na, ko te Kuini e hiahia ana kia wakaritea te Kawanatanga, kia kaua ai nga kino e puta mai ki te tangata Maori ki te pakeha e noho ture kore ana.

Na, kua pai te Kuini kia tukua a hau, a Wiremu Hopihona, he Kapitana i te Roiara Nawa, hei Kawana mo nga wahi katoa o Nu Tirani, e tukua aiane amua atu ki te Kuini; e mea atu ana ia ki nga Rangatira o te Wakaminenga o nga Hapu o Nu Tirani, me era Rangatina atu, enei ture ka korerotia nei.

Ko Te Tuatahi

Ko nga Rangatira o te Wakaminenga, me nga Rangatira katoa hoki, kihai i uru ki taua Wakaminenga, ka tuku rawa atu ki te Kuini o Ingarani ake tonu atu te Kawanatanga katoa o o ratou wenua.

Ko Te Tuarua

Ko te Kuini o Ingarani ka wakarite ka whakaae ki nga Rangatira, ki nga Hapu, ki nga tangata katoa o Nu Tirani, te tino Rangitiratanga o o ratou wenua o ratou kainga me o ratou taonga katoa. Otiia ko nga Rangatira o te Wakaminenga, me nga Rangatira katoa

atu, ka tuku ki te Kuini te hokonga o era wahi wenua e pai ai te tangata nona te wenua, ki te ritenga o te utu e wakaritea ai e ratou ko te kai hoko e meatia nei i te Kuini hei kai hoko mona.

Ko Te Tuatoru

He wakaritenga mai hoki tenei mo te wakaetanga ki te Kawanatanga o te Kuini. Ka tiakina e te Kuini o Ingarani nga tangata Maori katoa o Nu Tirani. Ka tukua ki a ratou nga tikanga katoa rite tahi ki ana mea ki nga tangata o Ingarani.

(Signed) William Hobson,
Consul and Lieutenant-Governor

Na, ko matou, ko nga Rangatira o te Wakaminenga o nga Hapu o Nu Tirani, ka huihui nei ki Waitangi. Ko matou hoki ko nga Rangatira o Nu Tirani, ka kite nei i te ritenga o enei kupu, ka tangohia, ka wakaaetia katoatia e matou. Koia ka tohungia ai o matou ingoa o matou tohu.

Ka meatia tenei ki Waitangi, i te ono o nga ra o Pepuere, i te tau kotahi mano, e waru rau, e wa tekau, o to tatou Ariki.

THE TREATY OF WAITANGI

Her Majesty Victoria Queen of the United Kingdom of Great Britain and Ireland regarding with Her Royal Favour the Native Chiefs and Tribes of New Zealand and anxious to protect their just Rights and Property and to secure to them the enjoyment of Peace

and Good Order has deemed it necessary in consequence of the great number of her Majesty's Subjects who have already settled in New Zealand and the rapid extension of Emigration both from Europe and Australia which is still in progress to constitute and ap-

point a functionary properly authorised to treat with the Aborigines of New Zealand for the recognition of Her Majesty's Sovereign authority over the whole or any part of those islands. Her Majesty therefore being desirous to establish a settled form of Civil Government with a view to avert the evil consequences which must result from the absence of the necessary Laws and Institutions alike to the native population and to Her subjects has been graciously pleased to empower and to authorise me William Hobson a Captain in Her Majesty's Royal Navy Consul and Lieutenant Governor of such parts of New Zealand as may be or hereafter shall be ceded to her Majesty to invite the confederated and independent Chiefs of New Zealand to concur in the following Articles and Conditions.

Article the First

The Chiefs of the Confederation of the United Tribes of New Zealand and the Separate and Independent Chiefs who have not become members of the Confederation cede to Her Majesty the Queen of England absolutely and without reservation all the rights and powers of Sovereignty which the said Confederation or Individual Chiefs respectively exercise or possess, or may be supposed to exercise or to possess over their respective Territories as the sole Sovereigns thereof.

Article the Second

Her Majesty the Queen of England confirms and guarantees to the Chiefs and Tribes of New Zealand and to the respective families and individuals

there of the full exclusive and undisturbed possession of their Lands and Estates Forests Fisheries and other properties which they may collectively or individually possess so long as it is their wish and desire to retain the same in their possession; but the chiefs of the United Tribes and the individual Chiefs yield to Her Majesty the exclusive right of pre-emption over such lands as the Proprietors thereof may be disposed to alienate —at such prices as may be agreed between the respective Proprietors and persons appointed by Her Majesty to treat with them in that behalf.

Article the Third

In consideration thereof Her Majesty the Queen of England extends to the Natives of New Zealand Her royal protection and imparts to them all the Rights and Privileges of British subjects.

William Hobson, Lieutenant Governor

Now therefore We the Chiefs of the Confederation of the United Tribes of New Zealand being assembled in Congress at Victoria in Waitangi and We the Separate and Independent Chiefs of New Zealand claiming authority over the Tribes and Territories which are specified after our respective names, having been made fully to understand the Provisions of the foregoing Treaty, accept and enter into the same in the full spirit and meaning thereof: in witness of which we have attached our signatures or marks at the places and the dates respectively specified.

Done at Waitangi this Sixth day of February in the year of Our Lord one thousand eight hundred and forty.

(Here follow the 512 signatures, dates, and locations.)

—abstract / resumen—

THE MAORI LANGUAGE IN THE SETTING
OF COLONIZATION

Josep M. PUIGDOMÈNECH I ARMENGOD
Jaume MUNICH I GASA

This article provides a cursory description of some of the disastrous consequences brought about by the imposition of the dominant English culture on the (dominated) Maori population following the colonization of the Aotearoa archipelago by the British. One of the most important instruments used by the English to implant their culture was language, since, among other things, language was necessary to ensure respect for their laws.

In this way, English was imposed as the basic language for instruction, to the detriment of Maori, which was eliminated from the schools. Obviously, all this affected the indigenous Maori population, which found itself immersed in a state of collective cultural disintegration. On the individual level, the Maoris lacked a cultural reference point; they lacked a point of reference for their self-esteem. These circumstances are reflected in the higher rates of native Maori students dropping out of school, the greater percentage of native Maoris in jail, etc.

LA LENGUA MAORÍ EN EL MARCO
DE LA COLONIZACIÓN

Josep M. PUIGDOMÈNECH I ARMENGOD
Jaume MUNICH I GASA

Este artículo describe de forma sumaria algunas de las consecuencias nefastas provocadas por la imposición de la cultura dominante inglesa sobre la población maorí (cultura dominada), a raíz de la colonización del archipiélago de Aotearoa por los británicos. Uno de los instrumentos más importantes empleados por los ingleses para implantar su cultura es la lengua, ya que, entre otras cosas, es necesaria para hacer respetar sus leyes.

Así, el inglés es impuesto como lengua básica de la enseñanza en detrimento del maorí, que es eliminado de las escuelas. Obviamente, todo esto afectará a la población autóctona maorí, que se ve inmersa en un estado de desintegración cultural a nivel colectivo, y de falta de referente cultural (y de autoestima) a nivel individual. Estas circunstancias tienen su reflejo en los mayores índices de fracaso escolar, de población reclusa, etc., entre los nativos maoríes.